

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 12.

V petek 10. Veljiga travna

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku *Jožefu Blazniku* 6 gold., za pol leta 3 gold., za četert leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti zneso 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četert leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

C. k. distriktna komisija za oprostenje zemljiš v Krajnu pod vodstvom umniga c. k. gospoda svetovavca pri deželni sodu Franca Kromerja je z vsih ozerih doveršeno izpeljanim oprostovanjskim opravilam pri gruntni gosposki bratovšine sv. telesa Kristusoviga in rožinkranca v Krajnu hvale vredno napredovanje svoje delavnosti pokazala. Ne pri opravičenih ne pri podložnih ni bilo pritožbe in izmed podložnih se niso samo vsi voljne pokazali, vse zaostale davšine leta 1848 koj plačati, ampak verh tega jih je bilo še 11, ki so bili voljni, celo odškodbino koj poravnati.

Pri tej priložnosti se je vnovič pokazalo, kako ljudstvo na deželi pravico čisla, kakor jo je v vsih viharjih časov čislalo; blaga volja, ktero podložni povsod razodevajo, kaže, de vejo njim po oprostenu zemljiš naklonjeno dobroto ceniti, in to dela dobro upanje, de se bodo po mogočosti prizadevali, oprostenu zemljiš v svoj in domovine prid berž ko berž dogotoviti.

V Ljubljani 4. dan vel. Travná 1850.

Od predsedništva c. k. deželne komisije za oprostenu zemljiš na Krajskim.

Dr. Karl Ulepič l. r.,
predsednik.

C. k. deželna komisija za oprostenu zemljiš v krajski kronovini je pri okrajnih komisijah, ki v djavnost stopijo, kot pravoznance izvolila: pomožniga referenta pri c. k. kamerni prokuraturi Dr. Alojsia Haana, pomožniga referenta pri ljubljanski mestni gosposki Janeza Burgerja, bivšiga c. k. okrajniga komisarja v Novim mestu Karlna Vašnitiusa, bivšiga kočevskiga okrajniga komisarja Venceljna Cherteka in okrajniga sodnika v Vipavi Janeza Arko; dalje kot v računstvu zvedene ekonomice: ekonomijskiga štantnika Štefana Tavčerja, vodja gruntnih bukev v Krajnu Avguštna Quaiserja, posestnika Franca Križmana in Dr. Jožefa Orla, bivšiga grajšinskiga štantnika Janeza Kompa in aktuarja pri c. k. okrajni komisiji Karlna Peca.

V Ljubljani 4. vel. Travná 1850.

Od predsedništva c. k. deželne komisije za oprostenu zemljiš na Krajskim.

C. k. ministerski komisar in predsednik:
Dr. Karl Ulepič l. r.

Politiške naznanila.

Sedem naglavnih grehov naših šol.

(Iz Zgodnje Danice.)

Ljudstvo, ktero svoje šole na poduk Jezusa, in nja izveličanske cerkve stavi, je podobno modrimu možu, koji hišo ali hram svoje sreče na skalo zida. Ljudstvo, ktero svoje mladino materi katolski cerkvi iz duhovske reje jemlje in posvetni modrosti v šolo pošilja, je podobno abotnimu možu, kteri stavi na pesek svoje sreče stan. Vetrovi zapeljivih naukov pripihajo,

ploha prekucije priburi, velika povodnja zmešnjav nad tako ljudstvo pridere; hiša take vstave, ki na skali prave žive vere ne stoji, se zverne in njena podertija je velika. (Mat. 7, 24—26.) Kar nas večna resnica uči, nam vsakdanja skušnja očitno priča, naj rečejo posvetni vršaki, kar hočejo.

Blizo štirideset let je že, kar pomnim, kako so se naše ljudske šole po kmetih množiti jele za omiko ljudi. Veliko si je gosposka prizadela, duhovska in deželna, močno se je tudi večidel ljudstvo šol branilo; morale so se šole srenjam nekako vsiliti. Prisiljena reč pa po navadi male dobriga stori. Tako po večim naše nemške šole po slovenskih deželah. Prava vera je teh štirideset let zlo med nami pešala, poštenje iz med ljudi ginilo, lepo zadržanje močno minilo. Ljudje pa se niso po teh šolah sploh kaj poboljšali, lahko pa pohujšali skoz to, ker niso šole prav ravnane bile. Šola pa, če prava ni, je boljše, de nje ni. Seme nauka pada v taki šole med ternje, ali pa na skalo, in hitro usahne, ker prave mokrote nima.

Dvojno pregreho dosedajne šole po slovenskim sploh imajo, ktere vsak moder in pošten mož lahko spozna in omiluje, ako ni slep. Perva pregreha je, de niso dovolj cerkvene; druga, de niso slovene, kakor bi imele biti.

Otrok veliko tudi po Slovenskim v šolo hodi, pa malo se jih prav po kersansko izšola. Nekoliko brati in pisati, pa nemškovati se scer nauči, živo vero, kersansko zadržanje pa njih veliko zgubi. Glava se prebrisuje, serce za Boga pa zmerzuje; dalej ko v šolo hodi, več scer zna, pa vsako leto manj Boga ljubi.

„Kaj ti pa pomaga govoriti od presvete Trojice učene reči, ako pri tebi ponižnosti ni, brez ktere presvete Trojici prijetin nisi? Učene besede te ne store svetiga ne pravičniga, ampak le pobožno življenje te Bogu prikupi. Naj bi si celo sveto pismo iz glave znal, vedil izreke vsih modrijanov, kaj bi tebi vse to pomagalo brez ljubezni, in gnade božje? Prazno je vse, in pa brez praviga hasna, ako nar perviga ni: „Boga ljubiti in njemu samimu služiti.“ (Tom. Kemp. I., 3.) — To je sveta reč, pa tudi resnica gotova, de naši šoleci dalej ko v šolo hodijo, v višji šole ko stopijo, manj se Boga boje in veliko jih sveto vero clo zgubi, kader svoje šole doverši. Strašna zguba za mlade ljudi!

Kdo pa je kriv tolake in take šolske pregrehe?

Pervo grešijo stariši, kteri se le na šolo zanašajo in otroke doma v božjim strahu vtemeliti zamude. Kar mati pri otroku zamudi, se težko kdaj popravi; kar oče nad detetam ne stori, šola tudi ne izbavi. Roditelji se zanašajo na učitelje, učitelji pa na stariše, in deca ostanejo srovina. — Veliko očetov pa tudi srečaš, kteri sami brez strahu božjiga, tudi otrokam zanj skerbeti jim je malo, ali pa clo nič mar. De otroci gladko čitajo, lepo pišejo, modro odgovarjajo, kar jih pobaraš, to reditelje zlo veseli. Ali pa tudi radi molijo, jeli se v cerkvi po kersansko vedejo in

doma pošteno zadržijo, to jim ni na skerbi. Mladencé pa pota ne opusti tudi na svoje stare dni, kteriga se je v svojih mladih letih privadil. Samo tam, ker pri otrocih stariši pravo dno kersanskiga izkojenja pri svojih decah vtemelijo, šola srečno napreduje. Po tem se očitno vidi, de samo tisti doveršeni šoleci še imajo nekoliko božje ljubezni in pa strahu božjiga, kteri so perve temelje verozakona iz očitniga doma v šolo prinesli.

Drugo greše šolski učitelji duhovski kakor deželni, koji so za božje reči preleseni in preledeni. Komur verozakona v serci ni, on od božjih reči slabo govori, naj ima še toliko prebrisano glavo. Ovaki školnikov pa najdemo med nami, žali Bog! na cente. Učence lepo žebrati (moliti) učé, sami pa v pričo otrok ne žebrajo; klečati v hiši božji mladežu vkažujejo, samim poklekni jih je pa sram. K spovedi in k svetimu obhajilu šoleci vodijo, učitelje pa učenci malokdaj ali clo nikdar pri božji mizi ne vidijo. — Slabi, slabi so pa izkojitelji ovaki, koji svojim učencam pričajo: „Kar nas slišite, ovo storite, po našim djanji pa se ne ravnajte, kajti sami ne storimo, kto učimo.“ Besede mičejo, izgledi vlečejo. Kder pri učiteljih bogoljubnih izgledov ni, tam ni kersanske luči, niti soli; učenci izrastejo nesla ni kristjani. Kako na robe bogaboječih je nekoliko školnikov tudi med nami, tega očitna priča je njih prizadeva, se cerkvene službe znebiti. Hišo božjo odpirati, za cerkveno snago skerbeti, za večno luč pred nar Svetejim skerb imeti, k sveti maši spodobno streči, ali pa k molitvi in k božji službi pozvoniti, šolske može rado grozi, ali jih je clo sram. Gotovo se takih učiteljev tudi sveta mati katolska cerkev sramuje. Komur ni za Sina božjiga mar, ki v presvetim zakramenti iz ljubezni do nas med nami prebiva, kako mu hoče biti prava skerb za sine in hčere posvetnih ljudi! — Hvale vredna je torej kersanska družba šolskih učiteljev po Nemskim, koji so si v roke segli prav po katoličansko cerkveno službo oskerbeti, vse dolžnosti katolskih cerkvenikov zvesto in pa veselo dopolniti, in svoje šoleci prav po kersansko šolati. Takim učiteljem slava in božji blagoslov!

Tretje greši vsak šolski ogleđa, naj si bo viši, ali nižji, kteri le na to gleda, kako se šoleci učé, ne pogleda pa in ne popraša, kako se mladenči in deklice zadržijo, kako se vedejo v cerkvi, kako doma, kako v šoli, kako po poti. Učitelji se torej vse prizadenejo, de šoleci prav veliko, in pa verlo znajo, ali pa tudi po naukih ravnajo, zato se malokdo zmeni. Pride viši ogleđa na skušnja, in učenci gladko beró in odgovarjajo iz katehizma, iz pismoslovja, je šola na cente pohvaljena, gospodam školnikom se v pohvalo slovesno priklanjajo v besedi in v hvalnih pismih; ali so šoleci pa tudi zunaj šole hvale vredni, ali svoje stariše čedno imajo, pridno ubogajo, radi molijo, se greha varjejo, za vse ovo se malokdo zmeni, na kaj taciga se ogleđa po navadi ne ogleđa, ne pohvali, ne posvari; in taka zamuda je velika škoda. Tako so naše

šole navadno samo za šolske poskušnje dobre, za življenje pa slabe. Dobra šola ima mladež za življenje šolati, na to pa tudi vsak šolski ogleda prazno gledati.

(Konec sledi.)

Avstrijsko cesarstvo.

Ljubljana. Pretečeni teden je prišel od ministerstva razsodek, da se ima računarska vradnja v dva dela razdeliti, od katerih eden tukaj ostane, drugi pa se bo v Celjovec podal.

Terst. Za brod „Radecky“ se je do 1. maja v Terstu 12,000 gld. nabralo.

Austrijska. Tiste političke hudodelnike, ki so vojaškiga stanu od nadesetnika navspodej, in ki so na terdnjave obsojeni, je vlada sklenila v Komarno poslati.

* Za gotovo se pripoveduje, da je kardinal in nadškof knez Švarcenberg, izvoljen v Prago priti in da je pripravljen se tje podati.

* Cigani tudi hočejo enakopravnost uživati; zavolj tega se bodo ciganski poslanci k cesarju podali in ga prosili za podeljenje enokopravnosti.

* Veljavnost novih poštnih postav zastran pisem se začne 1. dan junija. Vodilo (regelce) te postave je, da vsako pismo se mora frankirati na pošto dati, vunder pa ta postava ne seže tako delječ, da bi se pismo, ki se ni frankirano v poštno truzico verglo, zadržalo, ampak tudi to bo šlo po pošti naprej. Vse pisma se bojo tudi prihodnjč ločile v enojne, dvojne, trojne itd., po tem ali 1, 2, 3 lote itd. vagajo. Za enojno pismo zneso poštnina za vsak kraj tiste poštnice 2 kraje.; za daljavo 10 milj 3 kraje.; za daljavo čez 10 milj noter do 20 milj 6 kraje.; čez 20 milj 9 kraje. Za dvojno pismo je dvojna, za trojno trojna poštnina odrajtati. Frankiranje pisem se pa takole zgodi, da si vsak, ki pisma na pošto pošilja, poprej nekoliko poštnih mark (Briefmarken) kupi, ki so zato nalaš narejene. Te marke se bojo dobivale pri vsaki pošti, in so papirnate znamnja; na eni strani stoji zapisano, za koliko krajcarjev to znamnje velja in znamnje kontrole, druga stran je pa polimana tako, da se le s perstam poslini in na tisto stran pisma pritisne, kjer nadpis stoji, in scer verh nadpisa v sredo. Po teži pisma in po daljavi vsak sam prerajta, kakšno marko ima na pismo pritisniti; če je več poštnine plačati, kakor ena marka plača, pritisne toliko mark, kolikor poštnina zneso. Marke po krajcarju so rumene, po 2 kraje. černe, po 3 kraje. rudeče, po 4 kraje. rujave; po 9 kraje. modre (plave). Kdor, postavimo, pismo kam pošlje, da poštnina zneso 3 kraje., pertisne rudečo marko samo, ali pa eno rumeno in eno černo — itd. Za pošiljanje pod križnim zavitkam (Kreuzband) še nadavine (Aufgabsgebühr) plača brez razločka daljave 1 kraje. za en lot. Za blagne mustre, katerim se zna enojno pridjano pismo dovagati, je polovica poštnine tako plačati, da za vsaka 2 do 16 lotov teže se po daljavi enojna poštnina odrajta. Rekomandirane pisma morajo frankirane biti. Plača za rekomandiranje pisem zneso v okolici poštni 3 kraje. — za daljši kraje pa 6 kraje. Tudi to se z markami plača, ki se pa na tisto plat pertisnejo, kjer je pečat. Take pisma se dajo poštnarju v roke. Če kdo pismo brez marke ali s premajhno marko v poštno truzico verže, mora prejemnik doplačati, kar je premalo, in pa še 3 krajcarje poverh (Zuschlag). (Novice).

* Poslanci katoliškiga društva so se v cesarsko poslopje podali in so mu hotli zahvalno pismo podati zavolj poterjenja sklepov cerkvenih reči. Cesar pa poslancev ni pred-se pustil. Predsednik ministerstva, knez Švarcenberg je poslancem rekel, da cesar družtvenih poslaništev nikdar ne sprejme.

* Pravijo, da se bo osemletni čas vojaške

službe ponižal, tistim pa, ki bodo pripravljene dalejši služiti, se bodo posebne prednosti dale.

* Avstrijska vlada je na 10. t. m. zbor pooblastencev stare nemske zveze v Frankobrod poklicala.

* 4. maja je bankna komisija seje končala. Sklepi so se ministrama denarstva in kupčije naznanili.

* „Südsl. Ztg.“ naznani, da bo skorej patrijarh gerške cerkve z njemu podverženimi škofi v Temišvaru, Velkem Varazdinu, Hermannstadtu in Černovicu za cerkvene pravice prosil, ktere so katoliški škofi zadobili. To posebno tirjajo, da bo sinoda pravico imela patrijarha zvoliti, da tedej patronat ob veljavnost pride.

Horvaška. Iz Zagreba se v „Reichszeitg.“ piše: Govorim na dalje od početja Madjaronov zoper jugoslovansko narodno stranko.

Že en prejšni deželni zbor, ki se je kmalo po kervavi restavraciji snidel, je tudi zavolj tega znamenit, da je madjaronska stranka, ki je komej za veslo prijela, z obilnimi zlahtnimi kmeti iz Turopolja, ki jih je na zbor poklicala, večino zadobiti skušala, akoravno je bilo zagrebško okrožje z dvema poslancema kakor druge okrožja, na deželnem zboru zastopljeno, kakor je tudi turopoljski župan turopoljsko okrožje zastepoval. Ako bi se bil namen doveršil, bi bila zmaga madjaronske stranke vterjena, ker bi bilo prišlo okoli 2000 zlahtnikov iz Turopolja in iz zagrebske okolice v Zagreb, od katerih bi bila desetina dovolj svoji stranki zmago pridobiti, kraljev dopis, ki je pravico glasovati samo poslancem in osebno prišlim magnatam dodelil, je preprič zavolj glasovanja plemenitažev končal. Turopoljci so deželni zbor zapustili, in zagrebško okrožje je kmalo potem po vesolnem zboru pismo poslalo na vse ogerske okrožne zbere, v katerem se je tožilo, da se jim vstavne pravice kratijo od plemenitažev. Zavolj tega pisma je v ogerskih okrožnih zborih velik vihar vstal.

Ilirska stranka je bila zavolj tega pisma primorana, ga v drugem spisu, kteriga je tudi na vse ogerske okrožja poslala, preklicati, al na ta spis se ni nič porajtalo, povsod so ga na stran položili. — Zoper madjaronsko stranko se je še večji sovražstvo vzdvignilo, ko je ona začela horvaške spise v latinski jezik predstavljati zato, ker je djala, da horvaškiga jezika ne razume, med tem ko so se madjarski spisi razpošiljali na take, ki jih niso zastopili. — Madjaroni so razuntega vse poskusili izobraženje narodniga jezika overati. Čez zagrebške časopise se je v zagrebškem okrožju hudo zabavljalo, bili so pri deželnem poglavarstvu toženi in vredniki so se mogli z naj večim pogumam boriti. Učenje v javnih učilnicah je bilo tudi tako, da ni le domorodni reči koristilo, marveč ji je mnogo škodovalo. Šolske bukve v novem pravopisu in ilirskem jeziku so bile v šolah prepovedane in stare v zagrebškem narečju in posebnem pravopisu, polne pomot, so se učencem v roke dajale. Vse to je bilo pripravno ilirski jezik zaterati in madjarskiga v javne službe vpeljati.

Ta kratki pogled na predmareni boj obeh strank na Horvaškem očitno dokaže, kako so se Horvati Madjaronom za lastni obstoj zoperstavili, koliko so si prizadevali za narodno slovo. Ako so v poslednih letih onemagali, se ni čuditi. Zdaj pa, ko so te zoperstave nehale, se z toliko večim veseljem in pridam dela.

Serbska. Na nobenem kraju na Ogerskem ni vojska tako hudo razsajala kakor v vojvodini in banatu. Nesrečni prebivavci te dežele so neizmerno škodo terpeli, bili so obropani, požgani in njih posestva končane.

Nič pa pobožnim prebivavcem tako hudo ni, kakor razdiranje cerkev in šol in poropanje

svetih posod cerkvenih oblačil. Nesrečno ljudstvo ni moglo uživati tolažbe v cerkvah; ko se je iz hude vojske domu vernilo, njih otroci niso mogli v šolo; v celih soseskah ni bilo ene hiše, ker bi se mogel oltar postaviti in božja služba deržati, in vbogi prebivavci niso bili v stanu svojih pohištrev spet postaviti.

Akoravno je toliko težav na deržavni denarnici, akoravno je nemogoče vse rane, ktere je vojska vsekala, zaceliti, je vendar njegovo veličanstvo ubogim Serbam 500,000 gld. podeliti ukazalo, in na tako vižo nesrečnim pomagati.

Prebivavci vojvodine in banata bodo zavolj cesarske dobrote gotovo svojimu cesarju, za kteriga prestol so se tako hrabro bojevali, hvaležni, ker so vendar veliko pomoč zadobili. de bodo zamogli scasam spet svoje pohištva postaviti, cerkve za božje službe in šole za poučenje otrok napraviti.

Dalmacia. Iz Kotara se 28. aprila piše: da se davki v redu plačujejo. — 21. aprila so Černogorci turške Albaneze napadli. Albanezi so se jim terdo nasprot postavili. Več ur so se bili predenj so Černogorci odjenjali. Dva mertva so pustili in več ranjenih. Albanecov pa sedem mertvih in mnogo ranjenih. Sliši se, da Černogorcem smodnika zmanjkuje.

Lombardo-beneško kraljestvo. Železnica med Verono in Mantuo mora do Villa franca konec mesca avgusta koučana biti, do Mantue pa konec oktobra t. l.

* Benetke. 26. aprila popoldan se je ena napolnjena bomba razpočila, in je enimu vojaku obe noge, drugimu eno nogo in tretjemu ramo odtergala. Vse tri so v bolnišnico v Benetke nesli. Težko de bi obstali.

Tuje dežele.

Bosna. Travnikiški vezir vedno veči moč dobiva, tako, da se je mogla za vojake nova velika vojašnica zidati, ker so bile dozrajne že napolnjene. Mesto Livno se bo na povelje vezirja spet vterdilo. Keršanski prebivavci so v velikem strahu, ker se boje, da jih bodo Muhamedani hudo stiskali.

* „Belgraske Novine“ pripovedujejo od stanja v Bosni sledeče: Naši sosedje (piše se iz bosniške meje) so dan na dan bolj nemirni in pričakuje se, da se bo vojska vnela. Pašata iz Tucle in Svornika sta vezirju pokorsino odpovedala. Oba si prizadevata prebivavce v svojih okrajnah oborožiti, da bosta vsako uro za boj pripravljena. Paša iz Tucle prividuje prebivavce zastonj s potrebnim smodnikom. K poveljniku na mejo vsak dan več ljudi pride, da jim dovoljenje da, se čez mejo podati in tam ostati. En oddelk Arnavtov, ktere je vezir v Berbivo poslal, da bi tam nekiga imenitniga Turka vjeli, je strašne hudodelstva tam počel, je ropal in požigal in mirne prebivavce sabo gnal. Muclaj pašo od Gradajaca stoji še na strani vezirja in se za vojsko pripravlja. Na reko Tolis se je z svojo armado postavil.

Pripoveduje se, da so vstajniki poveljnika iz turške Gradiške nagovorili, da bi se jim podvergel, on pa jim je to odrekal. Na napisih Zvornika in Tucle so topovi nastavljeni; vse kaže na bližno vojsko. Vbogi raja naj več prestane, njemu se le ukazuje, in on mora vbogati.

* V „Agramer Ztg.“ se piše, da je od 1. zadniga aprila 228 možkih in 159 ženskih iz Bosne v Brod prišlo; večidel vsim je bila živina in vse premoženje vzeto; le nekteri so bili tako srečni, da so se Turkam vognili in kako živince sabo pripeljali.

1. in 2. maja je prišlo zopet 23 možkih in 14 ženskih begunov v Brod.

Ako bodo Turki kristjane tako stiskali, kakor zdaj, bo vse iz Bosne bežalo, ker brezpostavnost nima nobene meje.

Poljská. Pripoveduje se za gotovo, de se bo v Varšavi mnogo evropejskih knezov že konec tega mesca zbralo. Tako naznanilo je dobil ruski poslanec v Berlinu gospod od Rohow.

Nemška. Radovic ni iz oskerbniskiga svetovavstva stopil, kakor je „Neue preussische Zeitg.“ naznanila, vendar pa se bi bilo to kmalo zgodilo, in tega se vidi, de še pruska vlada nič gotoviga ni sklenila, kako se hoče proti Avstriji deržati. Radovic nikakor ne pripusti, de bi se stara nemška zveza ponovila, čez katero je tolikokrat v zbornici govoril in jo vselej zaverigel.

Laska. Sardinia. Nadškof ni iz Turina pobegnul, kakor se je slišalo, bil je pa pred sodbo poklican, tedaj je na sodništvo sledeče pismo poslal:

„Blagorodni Gospod!

Ko sim dobil Vaše povabilo pred sodbo se podati, sim dobro premislil, ako zamorem nase tiste pravila obrniti, ktere sim v svojem razpisu 18. t. m. mojim podložnim duhovnam zapovedal, in ako se te prevdario, me ne more po pravici nobeden pred sodbo klicati.

Najdel sim, de so škofi in nadškofi v kriminalnih zadevah, ne le po tridentinskem zbirališu samo papežu podverženi, ampak tudi, od njegoviga veličanstva po sklepu 14. junija 1823 je to sicer predpisano, pa zraven naravnost pristavljeno, de ako ni neobhodno potrebno nadškofa ali pa škofa v preiskovanje vzeti, se ne sme zavolj njegove veljave in časti v sodnico poklicati, ampak, de to zamore samo njegova svetost dopustiti, ki se mora vsakbart v takih rečeh popred vprašati.

Tedaj vidite natanjko, de glede na te postave ne morem Vašimu tirjanju zadostiti. Sem, de se vsim postavam, ki zoper mojo vest ne govore, popolnoma podveržem, moram vendar, ker je me ravno ta primerlej tu zadane, tirjati, de se mi potrebni čas dopusti, de od njegove svetosti potrebne dovoljenje zadobim. Ko bom to prejel, bo moja ojstra dolžnost, postavnim predpisam se podvreči.

Zaupaje, de se mi bo ta reč naznanila, de zamorem naglo v Rim pisati, sim itd.

Luigi nadškof v Turinu.

Francoska. Časnik „Constitutionel“ od 27. mal. Travnja pravi: Radovoljno radovanje in entuzijazm, ki ga je povernitev svetiga Očeta papeža v vsih stanovih ljudstva unela, je za terdin odgovor na vse napade demagogov zoper politiko francozvske vlade. Kadar smo govorili, de je reč Pija IX. resnično reč ljudstva, de rimska revolucija, osnovana od pešice postopajočih demagogov, obderžana z zvijačo in hinavšino nima v deželi korenine, in de so Francozje prav storili to reč posredvaje pomiriti, in kervavi komedii, ki so jo razpori v velkem mestu keršanstva igrali, konec storiti, so nas presiljenja in obrekvanja dolžili. Kar smo predvidili, so dogodki poterdili; ko je častiti vikši poglavar cerkve po bolečem pregnanju v svoje dežele nazaj šel, je po cellem svojem potu le spoštovanje in vdajo najdel.

Od demagogov priklicane sovražne pošasti so zginile, in med tem de je v Genfo pobegnjen triumvirat si prilastoval, de nad Rimam kraljuje, in je zares smešno zoper proobnovo papeževe oblasti protestoval, smo vidili Očeta velike katolske družine vsred svojih od veselja vriskajočih otrok domu iti.

Novice, ki so nam iz Rima došle, spričajo, de veselo navdušenje, s kterim je bil papež pri svojem prihodu v Rim sprejet, ni izhajalo iz prenapetja ljudstva, ki se spremenljivo vsvojih vtisih ali djanjih, le hrepeneče po igračah in veselih praznikih, le po domišljevanju ne pa po pameti da gospodvati. Vsakikrat, ko se papež očitno pokaže, prejema gotove in resnične dokaze splošne ljubezni in sočutja. To niso tiste šundrove demonstracije, ktere so ni

dolgo tega demagogi v svojo zmago vredovali, pri kterih so vence in slavje v svoj dobiček trosili.

Občutki, ktere rimsko ljudstvo po toliko nesrečah za Pija IX. na znanje daje, imajo nekaj ginljiviga in ljubezniviga v sebi, ker so radovoljni in ne samopridni. Nič ne tirjajo od njega, temuč le pričakujejo vsiga od njegove modrosti in od njegoviga serca. Njegova pričnost v Rimu oznanuje obnovenje reda in skončanje skušnje polne strahu in nevarnost; obeta varnost za kupčijo, vračuje bogate družine in tuje obiskovavce spet nazaj, polajšuje težavo revšine, in kaže v prihodno več miru in sreče. Ali je še več treba, de razumemo, kar se v Rimu godi?

Res je, vse težave še niso premagane. Dolgo in težavno delo bo še rane zaceliti, ki so jih republiške nadloge zapustile. Pa terdno upamo, de bo papežova vlada iz te skušnje zmagavna prišla, in de bo naše dni, kakor ob času Krescencia in Rienzi-ta, enodanje gospodarjenje brezpostavnih mož le v to služilo, de bo pravična vlada svoj namen toliko ložeje in bolj zdajavno dosegla. Poverh tega štejem veliko na priljudnost in na osebni karakter papežov, de se bodo vse težave dale prenesti. Mi smo tudi vselej te misli bili, de je povernjenje papežovo v njegovo deželo potreben pogoj v ponovljenje reda in v pomirjenje sere.

Rudeči (puntarski) časopisi ne jenjajo govoriti od nezaupanja, ki ga ima papež do francoske armade, in od sovražniga duha naših vojakov zoper papežovo moč. Kar se je v djanji zgodilo, je vse njih govorjenje na laž djalo.

* Iz Pariza se v „Reichszeitg.“ od 2. maja piše: Ali more kaka dežela v vedni brezpostavnosti ostati? Odgovor je lahek. Tedaj je prav, volitev Sucta je vravnava brezpostavnosti v Parizu, občno razdertje. Vsak vidi, de bodo zdaj in zdaj hude prekucije. De bi se reč tako steči mogla, kakor danes „Constitutionel“ misli, ni mogoče. Vodji večine, ki naj boljše misli, nimajo moči in ne poguma. V zboru, ki so ga včeraj pri generalu d'Hauptpoul imeli, se še v posvetovanju volitvinih postav niso mogli zjediniti. Ko se je več teh gospodov včerej v Elysée podalo in svoje misli predsedniku republike naznanilo, se je vidilo, de predsednik z ministri ni enaciga mnenja, razjasnilo se je, de so trije vladni načini, ki so pa eden družimu nasprotni.

Priprave za vstaje se pa na skrivnem vedno ravnaajo. Vodivni odbor je imel v torek sejo. De se je pokazalo, de je znano, kar socijalisti menijo in kar so sklenili, se je očitno v časopisu „Patrie“ naznanilo, de je drugi mestni del za vstajo namenjen in nje središe je poslopje „Royal“.

Pred nekterimi mesci so mislili zlato in srebro, kar ga je bilo v banki v grad Vincennes prenesti; vendar so mislili, de bi to med kupčevavci skerb zbudilo, in skenjeno je bilo, ako bi se banka napadla, jo pod vodo djati. De bi ministerstvo odstopilo, ni govora.

Danes opoldan je bil izid volitev naznanjen. Ljudi je bilo le malo zraven, ker so demokrati sklenili, de naj domoljubi zraven ne pridejo.

Komisija za pregled volitvinih postav je zvoljena. Še danes dopoldan ni predsednik vedil, ali bi predlog ministerstva izpeljal ali ne. On se boji, de se bo ljudstvu zameril!

Razne naznanila.

— V Zagrebu se je arhæologiško društvo ustanovilo. Namen tega društva je, priprave za slovansko zgodovino nabirati, meni tudi sčasama lasten časopis izdajati.

— Pripoveduje se, de se je Dr. Rieger iz Pariza v London podal.

— Višji vojaški poveljnik na Ogerskem, baron Haynau, ki je zdaj na Dunaju, se bo kmalo spet v Pešto podal.

— Na Dunaju pri Mehitaristih je prišla slovnica slovaškiga jezika od Dr. Radlinskyga na svitlo.

— Sliši se, de bosta ministra Bach in Bruck cesarja na svojem popotvanju v Terst spremlila.

— Iz zadnjih iz Dalmacije prinešenih novic zvemo, de v Stonu (Stanjo) potres že ni prejenjal, temuč se še vedno ponavlja, kteri bo že poškodovane hiše popolnoma razdjalo, tiste pa, ki so dozdej obstale, neprebivavne storil. Tako se poslopje nekiga gospoda (Discipulo) ki se je potres od 14. in 17. mal. Travnja prestalo, zavoljo hudih razpokov in zavolj posedanja poglavniga zidovja, popolnoma razpadu bližu. Hudi vdarci, gromu enaki, pridejo pred potresi, kterih se je štelo 21. mal. Travnja 12, 22. mal. Travnja 4, in ravno toliko 23. mal. Travnja. Dež neprenehama lije in pota zopera, in vsi elementi so se mende zakleli nesrečne prebivavce v vedni stiski in strahoti deržati. Tudi v Dobrovniku ne preide noben dan brez kakiga ča tudi manjšiga potresa.

— Ravno zvemo, de se je na leposlovni časopis „Bčela“, ki bo v Celjovcu izhajala, samo v Celjovcu že okrog 100 naročnikov nabralo. Ako se jih še iz drugih krajev, kar bi bilo zelo želeto in se bo tudi brez dvombe zgodilo, toliko oglasi, de jih bo skupej 300, bo Bčela jela izhajati; in dve imenitni doklade bo naročnikom podala, namreč „sadjorejo“ in poznej celi „prirodopis“; oboje od gorečiga rodoljuba gosp. Majarja.

— Dr. Voigt, profesor anatomije je bukve izdal, v kterih dokazuje, de bi bilo naj bolj prav železnico iz Ljubljane v Terst in Reko skoz Kras večidel pod zemljo narediti, ker bi bila naj krajši pot, burja bi pod zemljo ne mogla železnici škodovati, vode bi ne manjkalo, voda Reka bi se v Terst napeljala itd.

— Pisma naznanijo, de so v Badnu hotli pruskim vojakam zavdati, ali o pravem času se je to zvedilo in tako se je velika nesreča odvernila.

— Iz Brody-a se piše v „Reichszeitung“: Že ene tedne sem živinska kuga pri nas in v nasi okolici razsaja. Veliko živine je že pomorila. V takih okoljšinah ni čuda, de je živina precej draga, akoravno je spomlad.

— Glasoviti nemški pesnik Grillparcer je prejel od predsednika ministra, kneza Švarcenberga in barona Hes-a sreberno kupo. Pismo, ki je bilo priložene se glasi:

„Visoko spoštovani gospod!

Že davno je kar se je moja armada namerila pesnikom, ki so njene dela popevali, ki so jo v težkih časih k stanovitnemu boju zoper zunajne in notrajne sovražnike navdahnili, spominek bratovske misli, spominek nevsahlive hvaležnosti, podariti. Pa žali bog! kiporezno delo, ni kakor misel pesnika delo eniga trenutka, in tako se zgodi, de Vam, častiti prijatelj, spominek namesti v letu 1849 še le v začetku tistiga leta v roko pride, ki sredo stoletja naznani. Sprejmite ga prijazno z mojimi in z naj bolj serčnimi vošili moje armade za srečno prihodnjost Vašega tako dragiga življenja.

Z visokim poštovanjem

Vaš udani služabnik

Verona 35. aprila 1850. Radecky.

— Sinoč proti osmi uri je prišel vojskovodja Radecky iz Laškiga v Ljubljano, kjer bo cesarja pričakoval, ki ima danes popoldan priti.

— Na Francoskem so te dni praznovali republikanski vstavni god, pri kterem je vse mirno steklo.

LEPOZNANSKI LIST.

o zaželjenem prihodu Njihoviga veličanstva **FRANCA JOŽEFA,** AVSTRIJANSKIGA CESARJA v Ljubljani.

Spomlad.

Potihnila borja,
Pozimski vihar,
Ledena se skorja
Razide v sopar.
Oživlja in greje
Spomlada zemljó,
Dobrotljivo veje
Zivljenje novó.
Veseli se, Krajna!
Raduj se, Slovenci!
Cveté ti slast rajna,
Napleti si vene.

Cesarja privabi
Ti tvoja spomlad,
Vladar ne pozabi
Tud krajskih livad.

Kot solnce razliva
V spomlad blagoslov,
Tak radost razkriva
Obraz nam Njegov.

Za sveto resnico
Franc Jožef gori,
Dobroto, pravico
Nevskratno deli.

Pozdravi Ga, Sava!
In bistri tvoj val,
Sumita Mu: slava!
Bog sreča Ti dal!

Razkrite, snežniki,
Si bele glavé,
Zvestobe spomniki
Slovenske zemljé.

Z zelenjem, planine,
Ovenčajte se,
Razsujte, doline,
Prekrasno cvetje.

Mladenči, berite
Cvetice svetlé,
Dekleta, pletite
Si vence v lasé.

De bote pritekli
Franc Jožefu prot,
Zahvalo Mu rekli
Za tolko dobrot.

De spomlad je vstavil
Vsred krajskih planin
Bo serčni Ga slavil
Na veke spomin.

Černogorci.

(Konec.)

Ko je polje obsejano, mislijo možki, da so svoje dolžnosti opravili. Drugo puste ženskám in se le takrat trudijo, ko so pri volji. Černogorka ne poljubi le svojemu možu roke, kakor je v jutrovih deželah navada, ampak tudi tujcu, in popotniku je to dobro znamenje. Vediti je vendar treba, da ga s tem za gosta počaste, kar je Vladika dovolil, in kdor hoče, da ga za gosta sprejmejo, mora z potnim tovaršem iz glavnega mesta priti. V Černigori kakor na Turškem ima mož popolnoma oblast čez svojo ženo, samo s tem izjemkam, da Turk z svojo ženo po svojem poželenju ravna, v Černigori pa je le namestnica moža, za ktereга vse opraviti mora. Černogorka živi vendar v kristjanski družbi, in akoravno je nje opravilo zlo težavno, je ona vendar pomočnica svojega moža in ne ponižana in ne v barem zaperta. Ona je vedno njegova tovaršica, edina mati njegovih otrok, in nikdar se ji nobena reč ne očita. Akoravno so pa one popolnoma pedložne, jim vendar to veliko veselje dela, ker so jim otroci pokorni in vsi udani, ki jih veliko bolj spoštujejo kakor v drugih deželah, in nobeden mladeneč se nikdar proti svoji materi nespodobno ne obnaša. Pri Černogorcih kakor v jutrovih deželah in pri Morlakih je navada, da nobeden mož svoje žene vpričo

kakega tujca v misel ne vzame, in ako vendar mora od nje govoriti, se izgovarja „da prostite moja žena“, kakor da bi mož čast zgubil, ako od svoje žene govori. Al žena tega za nobeno ponižanje nima, in se ravno tako pred tujci poniža, kakor je v domačem krogu navajena.

Zenitvanske navade so skorej ravno take kakor pri Morlakih, in ženitba se z velikim veseljem praznuje. Jed in pijača je glavni del praznovanja, in pri tem se obilno strela. Ko se je kak mladeneč namenil oženiti, razodene to naj staršemu in naj bližnjemu žlahtniku, ki potem deklieeve starše za dovoljenje prosi. Malokdaj mu ti odrečejo, ako bi se pa deklica branila, napravi mladeneč nekoliko prijatlov, da mu pomagajo ljubo odpeljati. Se je to zgodilo, ga kak duhoven zaroči in ta reč se potem med starši poravna. Nevesta dobi le obleke in kako živince za doto.

Hiše Černogorcev so kamnite in večidel z slamo, mnogo je pa tudi na pol ali popolnoma z skodlami pokritih, kar se v deželah, v katerih Slovani prebivajo, pogosto najde. Nekoliko hiš je pa vendar z opeko kritih, ki je z velikimi štirvoglatimi kamni vterjena, da jo vihre ne odnesejo. Vsaka hiša ima večidel eno ali dve izbi pri tleh in zgorej tlak, kamor tursico in druge reči spravljajo. Malo hiš ima nad stropom izbe, razun v Letinji, Rieki in v nekterih drugih krajih, kjer so hiše boljše in z opeko krite. Gorkih hiš po zimi zlo potrebujejo zavolj hudega mraza, ker dežela precej visoko nad morjem med stermečimi hribi leži, ki so več mesecev z snegom pokriti in vihrajočim vetrovom je dežela odperta, ki čez nage hribe tulijo.

Pri tleh v hiši stanujejo, spe in kuhajo. V manjših vaseh nimajo hiše stropa, in zid je pust in sirov. Zid obstoji samo iz pustih kamnov brez kreča, hišo slaba slamnata streha pokriva. V boljših hišah se vidi postelja, ki v kotu v spodnji izbi stoji in se ne da premaknuti, kakor v stanovališih bogatih Morlakov. Imenovati bi jo znali veliko klop, je večidel iz dil narejena, z arovnico in volnato odejo pokrita, drugzega ni nič na postlji, samo v hudem mrazu se še Struka *) prida. Domači obiskovavci se v svojo Struka zavijejo, in na tla vležejo. To pa ni pretežavno za Černogorca, ki je navajen, dokler vreme pripusti zunaj hiše na zemlji ali na ilovi ali kamnitni klopi ležati.

Naj spi zunej hiši, v postlji ali na zemlji, on ostane vedno v svoji obleki in ko ga kako ropotanje ali zora prebudi, je naenkrat na nogah in si tobaka natlači.

Žerjavica na ognjišu, ki so jo pretekli večer z miznim pepelom pokrili, skupej zgrebejo in vsakdanje delo se prične, ako možki po noči, kar se večkrat zgodi nad Turke grejo **), jih ženske doma pričakujejo. V enem kotu hiše imajo ognjiše, na katerem tudi kruh pečejo. Dimnikov nimajo. Hišnega orodja le malo potrebujejo; ena klop, nekoliko lesenih stolov in ena miza in orožje, to je vse kar imajo. Ure se jim nepotrebne zde, samo v Čelinju in nekterih samostanih se ure najdejo, druge ure ne poznajo kakor sonce in kako sončno uro.

V nekterih naj bolj divjih krajih so hiše in kočé še revniše kakor na Irskem, in so narejene iz skal ali pa iz pletenine z prav slabo slamnato streho; vse skupej je le nekoliko čevljev visoko.

Revšina tega ljudstva je velika, prasci in podzemljice je vse kar imajo, in z žalostjo sim zvedil, da so tudi v Černigori podzemljice gnjile, brez katerih skorej ne morejo prebivavci živeti.

Razun poljskega dela, s katerim se posebno možki pečajo, tudi včasih ovce pasejo, pa po stari navadi, in ker vedno napada od Tur-

*) Brez te večidel rujave obleke se Černogorec nikamor ne poda, ne po zimi ne po leti, ko je tepo vreme jo čez ramo verže, ko dež gre sebe in svoje orožje z njo varje.

**) Taka družba se četa imenuje, po navadi gre deset do dvajset možev skupej, in si prizadevajo sovražnika napasti in poropati, včasih jih pa stotero gre, ki vasi ali pa pastirje napadajo na polji. Napadeni se v brambo postavijo. Na prvi strel ali klie pridejo sosedi in večkrat se hudi boji vnamejo. Vjamejo malokdaj koga, in ako se to zgodi, ga z dnarji odkupijo.

kov pričakujejo, nikdar orožja na stran ne položé, in Černogorec je ravno tako napravljen pri naj bolj mirnih opravilih kakor na meji, sovražnikov. Ovce večidel otroci pasejo, ki se s tem igrajo, da pesem zapiskajo na staro pišalko med tem ko se na skalo vsedejo ali pa v hladno senco širokopernate buke. Poljedelstvo je še na slabi stopnji, in razun doline Bielopavlihi in nekterih drugih krajev, se polje samo z lopato obdeluje. Plug ima lesen lemez in le eno ročico. Nobena rodovitna zemlja se v nemar ne puša, povsod vsade tursico, podzemljice ali kako drugo zeliše, Černogorec vse poskusi, da si več živeza pridelá.

Vendar pa zemlja noče bolj rodovitna postajati, ljudstvo pa se vedno množi, in akoravno živež v tuje kraje na prodaj nosijo, jih je vendar mnogo, ki zlo stradajo. Zavolj tega jih mnogo večkrat deželo zapusti, posebno ako je bila slaba letina; in ker je Vladika prepovedal na rop hoditi, je mnogo prisiljenih druge bolj rodovite kraje iskati. Gredo večkrat v Serbijo, ktero po pravici mater Černogore imenujemo; tiste pa, ki so se v vojski posebno obnesli, ne puste prebivavci iz dežele, ampak jih obdarujejo z živežem, da zamorejo živeti. Z Serbi so vedno prijazni, in ko se je v letu 1809 Černi Juri Turkom serčno branil, se je mnogo Černogorcev pod njegove zastave zbralo, in serbski Vladika je v eni pesmi naznanil, kako pripravljeni so bili serbskega junaka podperati, ki je hotel Turke iz Bosne in Hercegovini iztirati. Kristjani so v tej deželi že na noge stopili in še zdaj govore z živim upom od iztiranja Turkov, kar bi, ako bi jim evropejske vlade pomagale, le kmalo storili.

Naj več pridelkov prinesejo v Kotar na prodaj, nekoliko tudi v Budvo in Forte Nuovo ko je mir s Turki, suhe ribe in nekatere druge reči pa v druge kraje prodajajo. Dežela je sicer tako blizo morja, da bi človek iz hribov pri Kotaru skorej kamen v morje vergel, ali Černogorci nimajo nobene barkostaje in njih dežela tudi nikjer prav do morja ne seže. Oni bi mogli Avstrijane prositi, da bi mogli svoje izdelke na morje spraviti. To je Černogorem v veliko škodo, in njih blagostanje, njih napredek bi bil na zlo visoki stopnji, ako se bi njih dežela do morja stegnila. Pa ni bilo bi želeti nje zanje ne za druge, da bi kako terdnjavo, kakor Kotar, ktero so nekdanj tirjali, v rokah imeli, nič drugzega jim ni treba kakor barkostaje za kupčijo. S tem bi se jim cesta miru s Turki odperla. Sicer moramo spoznati, da ni mogoče Černogorem barkostaje dati, upamo pa, da bodo Avstrijani dobičke podelili in jih sami zadobili, ki bi iz ožje zveze te dežele izvirali.

Napredovanje izobraženja bo gotovo enkrat velike pomembe in zaželjeni sad rodilo, ker prebivavci sedaj z drugimi narodi ne pridejo veliko v dotiko kakor z Albanezi.

Od teh pa se ne morejo veliko naučiti in izobraziti, ker njih divje navade nizo izobraženju primerne, ki večkrat človeka v dušo razžalijo. Malo je upati od take dežele, kjer se strasne hudobije gode, kakor se je pred štiri letmi zgodilo, ko je nekoliko Turkov eno vas napadlo in zažgalo. Ni jim bilo zadosti le možke pomoriti, ampak primorali so tudi matere svoje otroke pri ognju speči.

Zmes.

Dr. Gützlaff, ki je sedaj v Niederlandii, je kakor pravijo v muzeum v Leyden izvorni razglas kitajskiga cesarja poslal, v katerem kersganski veri v svojem cesarstvo svobodo dodeli.

Telegrafsko kurzno naznanilo deržavnih pisem 7. Velkiga travna 1850.

Deržavne dolžne pisma po 5	od 100 (v srebru)	93 3/4
» » » » 4 1/2	» » » »	81 1/2
» » » » 4	» » » »	—
» » » » 2 1/2	» » » »	—
Obligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, českih, moravskih, silizkih, štajarskih, ko-roških, krajskih, gorških in dunajske višje kamorne urad-nije.	po 3 od 100	— gld.
	» 2 1/2 » »	50 »
	» 2 1/4 » »	— »
	» 2 » »	40 »
	» 1 3/4 » »	— »
Dnarna cena 6. Vell. travna 1850.		
	V dnarju	
Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.)	26 1/2	gld.
Srebra » » » »	18 1/4	gld.